

Hebreeuws leren in zestiende-eeuws Leuven: terug naar de bronnen!

Maxime Maleux (KU Leuven)

Het humanisme wordt vaak gekarakteriseerd als een terugkeer naar de bronnen en talen uit de klassieke oudheid. Dat geldt in eerste instantie voor het klassieke Latijnse idioom van Cicero en Vergilius, en het klassieke Grieks, waarvan de kennis samen met honderden manuscripten vanuit Constantinopel West-Europa bereikte aan het einde van de veertiende eeuw. Maar dit plaatje zou niet compleet zijn zonder een derde taal. Kennis van het Hebreeuws, naast de liturgische taal van de joden ook de oorspronkelijke taal van het Oude Testament, werd vanaf het begin van de zestiende eeuw noodzakelijk geacht om op verantwoorde humanistische wijze aan Bijbelstudie te kunnen doen. Het was immers de opvatting van Erasmus *cum suis* dat men naar de bronnen van de Heilige Schrift zelf moest gaan (*ad fontes*) in plaats van door andermans ogen te kijken doormiddel van vertalingen en parafrasen. Het was dan ook Erasmus die in 1517 zijn invloedrijke schouders zette onder het plan van zijn pas overleden vriend Hiëronymus van Busleyden om een Drietalencollege (*Collegium Trilingue*) op te richten in Leuven, waar men naast Grieks en Latijn ook Hebreeuws studeren kon. Hebreeuws leren aan een universiteit was niet alleen een primeur in de Lage Landen, maar ook in de rest van West-Europa (ook al waren er eerder al her en der geleerden die zich met het Hebreeuws hadden bezig gehouden, zonder echter school te maken). De vraag hoe het Hebreeuws dan wel precies onderwezen werd in de praktijk, vormt het onderwerp van mijn onderzoek. In deze lezing wil ik een overzicht bieden van de context waarin het Hebreeuws zijn intrede deed in Leuven, de bronnen die ons een inkijk geven in het zestiende-eeuwse klaslokaal, en de methodologie, met speciale aandacht voor de database *Dalet*, die ontwikkeld werd in het bredere kader van het onderzoeksproject '*Ad fontes!*' *in the classroom*.

Selectieve bibliografie:

- Campanini, Saverio, 'Christian Hebraists: Renaissance Period', in Geoffrey Khan et al., *Encyclopedia of Hebrew Language and Linguistics* (vol. I) (Leiden/Boston: Brill, 2013), 440–449.
- De Vocht, Henri, *History of the Foundation and the Rise of the Collegium Trilingue Lovaniense 1517–1550*, *Humanistica Lovaniensia* 10–13, 4 vols. (Louvain: Librairie Universitaire Ch. Uystpruyst publisher, 1951–1955).
- Delsaerd, Pierre, *Suam quisque bibliothecam. Boekhandel en particulier boekenbezit aan de oude Leuvense universiteit 16de–18de eeuw* (Leuven: Universitaire Pers Leuven, 2001).
- Kessler-Mesguich, Sophie, *Les études hébraïques en France de François Tissard à Richard Simon (1508–1680)* (Genève: Droz, 2013).
- Papy, Jan (ed.), *Erasmus' dream: Het Leuvense Collegium Trilingue 1517–2017. Catalogus bij de tentoonstelling in de Leuvense Universiteitsbibliotheek, 18 oktober 2017 – 18 januari 2018* (Leuven/Parijs/Bristol, Connecticut: Peeters, 2017).
- , *The Leuven Collegium Trilingue 1517–1797. Erasmus, Humanist Educational Practice and the New Language Institute Latin-Greek-Hebrew* (Louvain/Paris/Bristol, Connecticut: Peeters, 2018).
- Van Hecke, Pierre, 'Omnium linguarum purissima: The study of Hebrew at the Collegium Trilingue', in Jan Papy (ed.), *The Leuven Collegium Trilingue 1517–1797. Erasmus, Humanist Educational Practice and the New Language Institute Latin-Greek-Hebrew* (Louvain/Paris/Bristol, Connecticut: Peeters, 2018), 155–182.